



Norges vassdrags- og energidirektorat

20.10.2018

## Nasjonal ramme for vindkraft – innspill fra Rendal Renselskap på analyseområde 1

### Rendal Renselskap

Rendal Renselskap SA er en sammenslutning av grunneiere i Rendalen Østfjell. I tillegg inngår områder i Engerdal kommune som disponeres av Engerdal Fjellstyre, Eltdalsområdet i Trysil kommune og et mindre område i Tynset kommune. Sammenslutningen er et samvirkeforetak, status for renstammen er eiendomsdyr som forvaltes etter reindriftslovens bestemmelser og hvor uttaket skal skje ved avskyting. Foretaket har ca. 240 medlemmer som har tegnet innmeldingserklæring. Stammen har vært forvaltet som eiendomsdyr siden 1921 og Renselskapet har i dag konsesjon for denne driften. Optimal flokkstørrelse vinterstid er ca. 2000 ren, og i snitt ligger avskytingen på mellom 300-500 ren årlig. Driften gir store positive ringvirkninger og verdiskaping i Rendalen.

Området som disponeres av Rendal Renselskap, er totalt ca 2200 km<sup>2</sup>. Se vedlegg 1: Kart som viser hele konsesjonsområdet/leveområdet til Rendalsren og vedlegg 2: Arealbrukskart gjennom året for Rendalsren.

I øst grenser konsesjonsområdet mot samisk reindrift i Elgå reinbeitedistrikt (Svahken sijte) og i nord mot Tolga Østfjell villreinområde.

### Historikk

Den opprinnelige villreinstammen i Rendalen var så godt som utryddet ved begynnelsen av forrige århundre. Rendal Renselskap har drevet sin virksomhet fra 1912 og satte i 1921 ut 120 ren fra Tyn i Valdres som senere har blitt forvaltet som eiendomsdyr. Stammen ble fredet i flere år, slik at den fikk etablert seg i fjellet som en jaktbar, privateid renstamme som i dag teller ca. 2000 dyr i vinterflokk.

Ved revisjon av Reindriftsloven 23.februar 1996, ble Rendal Renselskap innvilget konsesjon til drift av rein innenfor sine beskrevne områder. Ved Landbruks- og matdepartementets vedtak av 16. november 2007 ble Rendal Renselskap gitt konsesjon til videre drift.

Konsesjonen ble gitt, i medhold av § 8 i lov om reindrift av 15. juni 2007 nr. 40 (Reindriftsloven), fram til 1. januar 2018 og sier blant annet følgende:

Rendal Renselskap kan ha renen umerket, jf. § 1 i forskrift om fritak fra plikten til å merke rein utenfor det samiske reinbeiteområdet, fastsatt 16. november 2007. Høyeste renstall er 2000 dyr i vårflokk og renen skal bevege seg mest mulig fritt i hele konsesjonsområdet. Det er adgang til å iverksette tiltak for å unngå sammenblanding med rein fra reinbeitedistriktene i øst, og Renselskapet forplikter seg til å unngå sammenblanding. Rensstammen foutsattes beskattet ved avskyting. Ved avskyting skal prinsippene i kapittel VI i lov om viltet av 29. mai 1981 legges til grunn. Videre skal Reindriftslovens bestemmelser gis anvendelse så langt det passer.

Rendal Renselskap har sendt søknad om videre konsesjon og saken er under behandling i Landbruks- og matdepartementet.

### **Geologi, vegetasjon og klima**

Rendalen Østfjell er et område med relativt rolige landformer og et viddelandskap hvor store deler ligger i høydenivået 900- 1100 moh. Sølennmassivet er høyeste fjellet på 1755 m.o.h. og ligger sentralt midt i konsesjonsområdet. Berggrunnen i området består stort sett av sparagmitt, som gir sur og næringsfattig jord. Noen steder stikker det opp kalklommer som gir en rikere vegetasjon. I Rendalsfjellene preges vegetasjonen av det tørre innlandsklimaet og de fleste steder, et fattig og lettrenert jordsmonn. Innlandsklimaet fører stort sett til stabile forhold både sommer og vinter, med lite nedbør og relativt varme somre og kalde vintre.

### **Beitegrunnet og renens arealbruk og trekk mellom ulike funksjonsområder**

Rendal Renselskap kan i mange sammenhenger sammenlignes med Elgå reinbeitedistrikt og Sølnekletten villreinområde når det gjelder forholdet mellom barmarks- og vinterbeiter, optimal flokkstørrelse, geologi, mangel på høg fjell og snøfonner osv. Leveområdet for Rendalsren innehar gode vinterbeiter, men mer begrensede sommerbeiter.

Området som disponeres av Rendal Renselskap, er totalt ca. 2200 km<sup>2</sup>, med følgende fordeling: Ca. 60 % fjellområder fordelt på 22 % vinterbeiter, 14 % vår- og forsommerbeiter, 2,5 % sommerbeiter og 14 % høstbeiter. Skogen utgjør ca. 40 % og gir et betydelig beitetilskudd særlig i barmarkstiden. Det er bare 6 % beiteimpediment. Sammenlignet med andre reinbeiter i Norge har Rendalen lite impediment, men ujevn balanse mellom årsbeitene.

I vinterhalvåret bruker renen områdene nord for Fv. 217, med kjerneområde vest for Sølndalen og hele Rendalen Østfjell fra Sølennmassivet og nordover til Vakkerfjellet, Bete og Nordre Spekedalen. Kalvingen har de siste årene flyttet seg fra Misterfløyet og området ved Sølennmassivet nord/østover til Sølendalen og Spekedalen. Som tidlig vårbeite utnytter den setervollene i området. Større bukker går for seg selv fra våren av og benytter ytterkantene av leveområdet mer enn fostringsflokkene. Hovedtyngden av dyra trekker ned i åpne skogområder i sommerhalvåret, og treffes både i subalpin bjørkeskog så vel som i barskog. Rensstammen har benyttet de samme områdene i mange år, men det kan se ut som de sørlige delene av området (sør for Fv. 217) er i mindre bruk nå enn tidligere. Dette er viktige

områder spesielt med tanke på gode sommerbeiter som finnes i området rundt Romundfjellet og Eltdalen. Under tørkesommeren 2018 trakk mye ren over fv. 217 og oppholdt seg i sør på sensommeren og under jakta.

Mønsteret har vært beiting i fjellet om vinteren, og spredning nedover i skogsområdene i barmarksperioden. Når reinen mangler høgfjell og snøfonner, søker den også ned i skogen og myrområder for å oppnå beskyttelse mot varme og insekter. Ellers så oppsøker reinen de få snøfonnene som finnes i området sommerstid pga bremsplagen. Det er spesielt viktig å ta hensyn til sykliske variasjoner over tiår når det gjelder rensens bruk av konsesjonsområdet/ leveområdet. Bruken endrer seg over tid og dermed er det viktig å ivareta hele leveområdet framover.

#### Leveområde og funksjonsområder

Det er utarbeidet et arealbrukskart som viser Rendalsren sin bruk av konsesjons-/leveområde. Kartet viser hvilke deler av området som inngår i helårsbruk, vinterbeiteområder, sommer/høstbeiteområder og vårbeite/kalvingsområder. I tillegg er de viktigste trekkområdene lagt inn (vedlegg 2).

#### Bæreevne

Gaare har i sin taksering av reinbeiter i Rendalen anslått et nøktern dyretall på ca. 2000 rein i vinterflokk. Gaares taksering og vurdering av området og det materialet som finnes både fra tamreindrift og villreinstammer er bakgrunnen for Rendal Renselskaps vurderinger vedrørende flokkstørrelse.

#### **Forvaltning av Rendalsren**

Rendal Renselskap gjennomfører tellinger (vintertelling, kalvetelling og strukturtelling) og alle jegere må veie skutte dyr på veiastasjon. Slaktevektene gir oss god kunnskap om kondisjon. I tillegg til veiing av dyrene så samles det inn kjever og tenner leveres til tannsliping. Tennene brukes til aldersbestemmelse og gir viktig informasjon sammen med vekt som kan belyse kjønns- og aldersstruktur i bestanden, utviklingen innen de ulike kjønns- og aldersgrupper og produksjonsevnen i ulike årsklasser.

Jaktkvoten ligger på mellom 350-450 kort pr. år og vi har en høy fellingsprosent på rundt 80 %.

#### **Verdiskaping**

Forvaltningen av Rendalsren har lange tradisjoner og er en del av områdets egenart og av lokalbefolkningens kultur. Forvaltningsordningen er unik i nasjonal sammenheng og bør bevares som en kulturbærer i grenselandet mellom samisk og norrøn kultur.

Jakten i området kjennetegnes ved relativt lett adkomst til store deler av terrenget, men også at store områder ligger uberørte og med svært lite jegere. Det ligger slik sett godt til rette for gode jaktopplevelser for alle typer jegere, fra de som først og fremst nyter de sosiale sidene av jakten til de som foretrekker de ensomme veideopplevelsene og nyter utfordringene reinsjakt langt til fjells kan innebære.

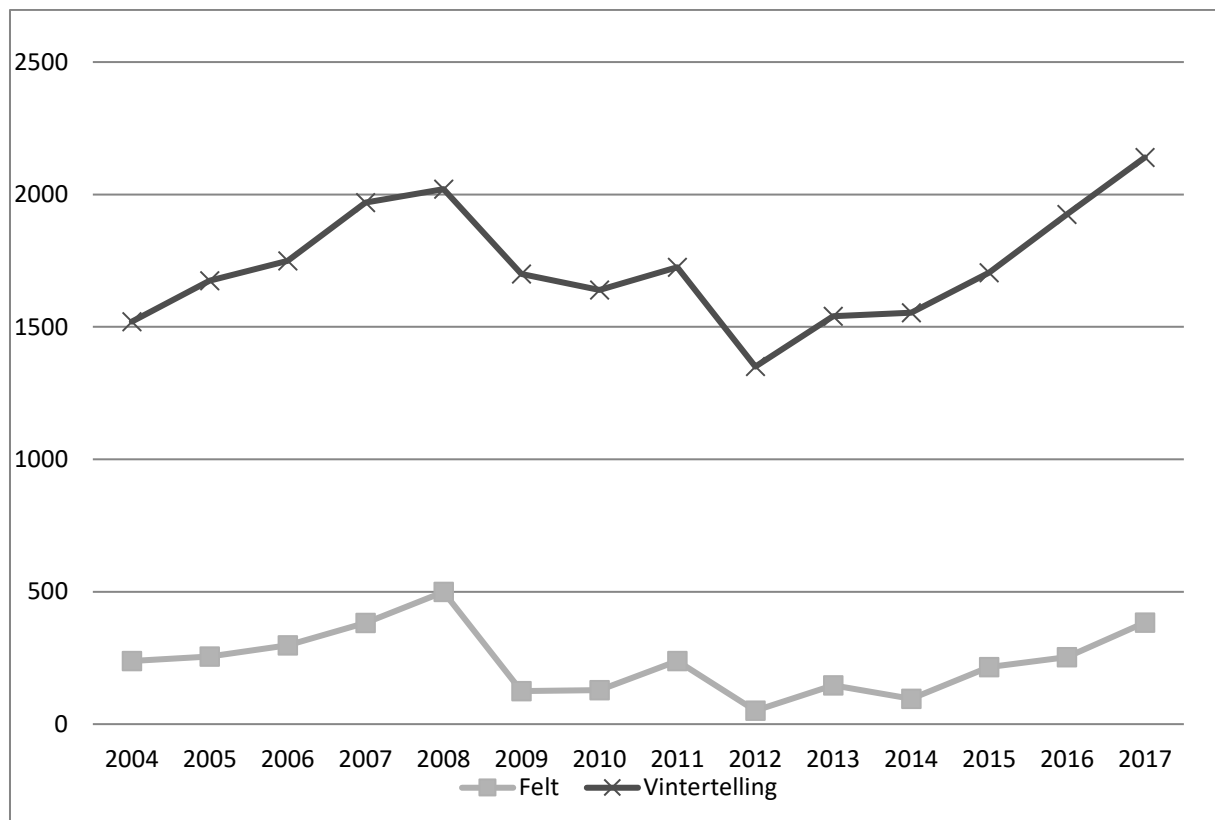
Ringvirkningene av salg av rensdyrkort er stort. Servicenæringer som overnatting, butikker og bensinstasjoner m.m. nyter godt av dette. De som har utleiehusvære i jaktområdene leier ut disse, og det er muligheter for uttransport av slakt med hest. Inntektpotensialet i forbindelse med slike tilleggstenester er svært stort, og kan videreutvikles. Renselskapet bør ytterligere stimulere til økt verdiskaping knytta til tilleggstenester.

### Oversikt over bestands- og arealbruksdata

Bestandsplan for Rendal Renselskap 2016-2020 vedtatt 4. april 2016

Oppsynsrapporter

#### Fellingsstatistikk



### Inngrepsituasjon i konsesjonsområdet og andre særlige hensyn

Rendalsren er sårbar for forstyrrelser og inngrep på lik linje med villrein og tamrein.

Rendalsren er utsatt for mye forstyrrelser allerede innenfor leveområdet, med etablering av hytteområder og økt ferdsel hele året. I tillegg har det de siste årene blitt et merkbart større rovdyrtrykk. Ren er presset og hele leveområdet/ konsesjonsområdet blir dermed enda viktigere å ivareta framover. Økte forstyrrelser i form av økt rovdyrtrykk vil føre til at ren unnviker viktige områder og på den måten mister tilgang til viktige beiteressurser, blir utsatt for mer stress, får mindre tilgang på snøfonner, myrer og høyfjell som er viktige for å unngå bremsplagen osv. Dette går igjen utover overlevelsessevne, kalvingsvekter, kalvingstidspunkt m.m. Fast tilhold av ulv i området sør for Fv. 217 frykter vi vil medføre at renen ikke bruker dette området framover. Leveområdet for Rendalsrenen fragmenteres og innskrenkes fra

flere kanter, noe som er svært uheldig. Framtidige klimaendringer vil også kunne medføre at områder som i dag blir lite brukt, blir viktigere i framtida.

### **Vurdering av analyseområdet innenfor konsesjonsområdet**

Hele konsesjonsområdet til Rendal Renselskap ligger analyseområde 1 for vindkraft. Uavhengig av status er reinen sårbar for forstyrrelser, inngrep og ferdsel på lik linje med villrein og den forvaltes som villrein. I øst grenser Rendal Renselskap også mot samisk reindrift i Elgå reinbeitedistrikt, og i nordøst grenser vi mot Tolga Østfjell villreinområde.

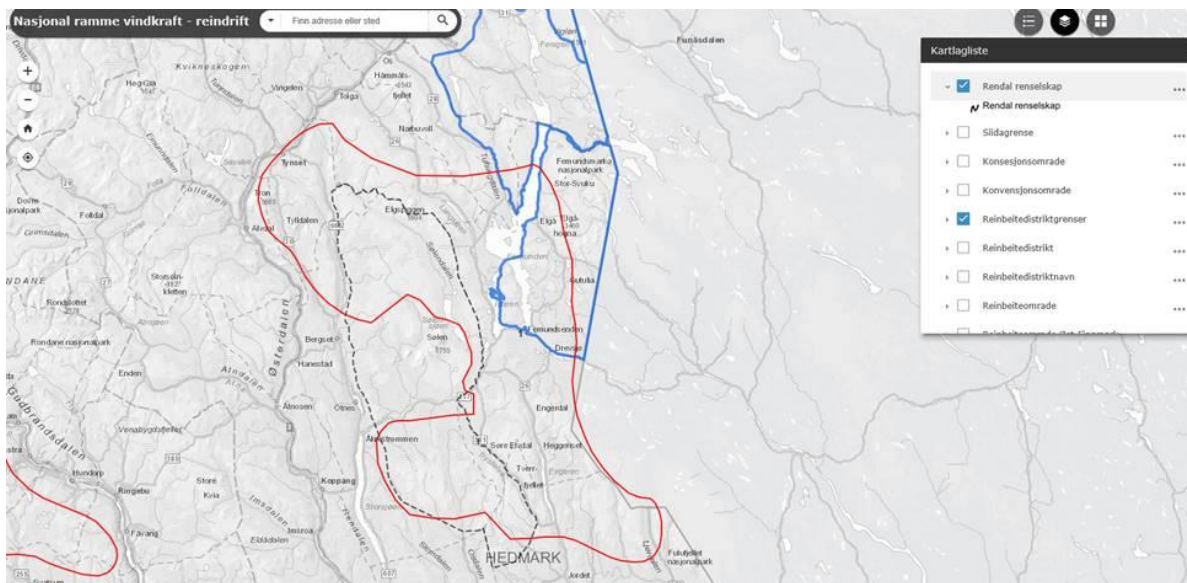
En studie i Sverige (Skarin et al. 2018) viste at tamrein endrer habitatvalg under utbyggingsfasen, men mest i driftsfasen, som følge av etablering av vindturbiner. Reinen unngikk i større grad områder der vindturbinene var synlige og denne effekten kunne ses på over 5 km avstand.

Konsesjonsområdet til rendalsreinen består i stor grad av åpne og relativt flate fjellområder og åpne landskapsrom med lange siktlinjer. Her vil en ruvende konstruksjon som en vindturbin kunne ses på svært lange avstander og kunne gi en betydelig forringelse av leveområdet til reinen. Deler av leveområdet til rendalsreinen (spesielt langs fv 217) er i dag påvirket av økende ferdsel og hyttebygging. Vindturbiner og nye veier vil fragmentere leveområdet ytterligere. Spesielt er området øst og nord for Sjølen landskapsvernområde, viktig vinterbeite, helårsbeite og kalvingsområde som i dag er uberørt av inngrep og dermed er det også meget sårbart for utbygging og forstyrrelser. Området sør for fv. 217 er viktig sommerbeiteområde.

Etablering av vindturbiner medfører også behov for nye veier. Flere studier viser at reinsdyr unngår veier, både at det tar lenger tid å krysse veiene i trekket og at større veier fungerer som en barriere mot kryssing slik at populasjoner blir isolert (Panzacchi et al 2013).

Jf. Miljødirektoratet sin fagrapport villrein så er store og sammenhengende fjellområder med lite forstyrrelser en forutsetning for å opprettholde en god reinsbestand over tid. Arealpress i og rundt fjellområdene i Sør Norge er derfor den største utfordringen for å sikre livskraftige villreinstammer i framtiden. Etablering av vindkraftanlegg med tilhørende infrastruktur må forventes å kunne påvirke reinens arealbruk, beiteutnyttelse og vandringsmuligheter. Villrein og rendalsren er svært sky og dermed sårbar for utbygging, ferdsel og annen menneskelig aktivitet. Arealinngrep som vindkraftverk vil kunne gi unnvikelsesadferd og påvirke dyrenes kondisjon og produktivitet.

Den samlede belastningen som villreinbestandene møter gjennom et spekter av påvirkningsfaktorer vurderes som svært stor, og ytterligere forringelse av artens leveområder bør derfor unngås. Etablering av vindkraftanlegg med tilhørende infrastruktur innenfor villreinsens leveområder vil kunne føre til at villrein blir fortrent og forstyrret av anleggs- og utbyggingsaktivitet, og i verste tilfelle avskåret fra å bruke deler av leveområdet. Miljødirektoratet mener at vindkraftutbygging innenfor de ti vedtatte nasjonale villreinområdene er uforenlig med forutsetningene for disse områdene og derfor bør være uaktuelle for konsesjonsbehandling, og at det bør legges stor vekt på eventuell konflikt med villrein også i de øvrige villreinområdene. Tolga Østfjell villreinområde grenser inn til Rendal Renselskap sitt konsesjonsområde. Dette området må ses i sammenheng.



Kart 3: Analyseområde 1 i sammenheng med reinbeiteområdene Elgå og Femund reinbeitedistrikt og Rendal Renselskap sitt konsesjonsområde.

### Samlet vurdering/konklusjon

Hele Rendalen Renselskap sitt leveområde ligger innenfor analyseområde 1. Etablering av vindkraft i Rendalen Renselskap sitt konsesjonsområde vil få store negative konsekvenser for rendalsren. Rendal Renselskap ønsker å ta vare på rendalsrenen på en slik måte at den får leve mest mulig uforstyrret og sikre renens leveområdet og beitegrunnlag for framtida. Rendalsren er meget viktig for lokalsamfunnet og virksomheten har vist seg å være økologisk og økonomisk bærekraftig. Rendalsren er Rendalens fremste merkevare!

**Rendal Renselskap mener hele konsesjonsområdet til Rendal Renselskap må ekskluderes fra analyseområdet nr. 1.**

Mvh.

Styret i Rendal Renselskap  
v/Jo Inge Haugseth

### Vedlegg:

1. Kart – konsesjonsområde/leveområde Rendalsren
2. Kart – arealbrukskart Rendalsren
3. Bestandsplan for Rendal Renselskap 2016-2020